

אסא ויהושפט מלכי יהודה – עמוס חכם

דברי הימים ב י"ד - כ' מלכים א ט"ו, ט' - כ"ד מלכים א כ"ב

הכתוב משווה בין אסא ליהושפט על ידי לשונות רבים. אך בדבר אחד היה הבדל ברור ביניהם: אסא שיתף פעולה עם ארם נגד ישראל, ואילו יהושפט השלים עם אחאב מלך ישראל, ונלחם לצדו נגד ארם.

המאמר מתוך מחברותיו של עמוס חכם ז"ל (פרקי היום בתנ"ך שהועברו ברדיו)

לפי שיטתו של ספר מלכים – רחבעם ואביה שני מלכי יהודה הראשונים, היו רשעים, ואילו אסא ויהושפט, שני המלכים שלאחריהם היו מלכים צדיקים, בספר 'דברי הימים' שיטת הערכות המלכים שונה בד"כ משיטתו של ספר מלכים, והיא מורכבת ומסובכת יותר, ועל כל פנים גם 'דברי הימים' משבח את צדקתם של שני המלכים האלה. על אסא נאמר: "ויעש אסא הטוב והישר בעיני ה' אלהיו (דה"ב יד א). ועל יהושפט נאמר: "ויהי ה' עם יהושפט כי הלך בדרכי דוד אביו הראשונים... כי לאלהי אביו דרש ובמצותיו הלך" (דה"ב יז ג-ד). הבדל גדול בין אסא ליהושפט בנו היה ביחס אל מלכות ישראל המורדת במלכות בית דוד. אביה – אביו של אסא – נלחם בירבעם מלך ישראל והנחיל לו מפלה וכבש ממנו ערים. ואולם לא היה בזאת קץ הסכסוך שבין מלכות ישראל ומלכות יהודה. אמנם – כלשונו של בעל דברי הימים – "שקטה הארץ ואין עמו מלחמה בשנים האלה כי הניח ה' לו" (דה"ב יד, ה). במושגים של לשון ימינו יש לומר, שהמנוחה והשקט האלה היו מצב של "שביתת נשק" ולא מצב של "שלום". ומסתבר, ש"שביתת הנשק" שבאותם הימים בין יהודה לישראל נגרמה בעיקר מפני המהומות והמהפכות שבמלכות ישראל, שהביאו בסופו של דבר לחורבן בית המלוכה של ירבעם בן נבט ולעלייתו של בעשא בן אחיה על כסא מלכות ישראל. ומשנתבססה מלכותו של בעשא נתחדשה המלחמה בין יהודה לישראל ואסא מלך יהודה ביקש את עזרתו של בן הדד מלך ארם במלחמתו עם בעשא מלך ישראל. מצב זה נתהפך בימי יהושפט בנו של אסא. בינתיים הושמד גם בית מלכותו של בעשא, ותחתיו תפס את מלכות ישראל בית עמרי. ויהושפט מלך יהודה כרת ברית שלום עם אחאב בן עמרי מלך ישראל. ובמקום שאסא מלך יהודה הצטרף אל בן הדד מלך ארם למלחמה בבעשא מלך ישראל, הצטרף יהושפט בן אסא מלך יהודה אל אחאב מלך ישראל למלחמה בבן הדד מלך ארם. יהושפט מלך יהודה אף התחתן באחאב מלך ישראל: יהורם בן יהושפט לקח לאשה את עתליה בת אחאב. לאחר ימים רבים עתידים נישואים אלה לגרום לאסונות רבים ולשפיכות דמים מרובה. ואולם בימי יהושפט היו נישואים אלה סימן לקץ האיבה בין מלכות יהודה ולבין מלכות ישראל, ולהכרה הדדית ששתי המלכויות האלה מכירות זו בזכות קיומה של זו.

השלמה זו בתחום המדיני לא גררה אחריה השלמה בתחום הדתי. הפירוד בתחום זה הלך והתרחב. יהושפט חיזק את עבודת ה' במקדש שבירושלים, ואילו אחאב – לא זו בלבד שהחזיק בעבודת העגלים של ירבעם, אלא עוד הנהיג במלכותו את עבודת הבעל הצידוני. וזה דבר שראוי להתבוננות מיוחדת, שפירוד קיצוני כזה בעבודת ה', לא מנע את

שני המלכים האלה – מלך יהודה ומלך ישראל – לשתף פעולה בתחום המדיני והכלכלי ואף להתחתן זה בזה.

מלבד הבדל זה בין אסא לבין יהושפט – שאסא מצטרף אל ארם למלחמה בישראל ויהושפט מצטרף אל ישראל למלחמה בארם – **דומות קורות שני המלכים האלה**, ואף הלשונות שבהם מסופרות פעולותיהם של שני המלכים דומים זה לזה, כאילו ביקש כותב ספר דברי הימים **לרמוז שיהושפט היה ממלא מקום אביו**, ועשה כמעשה אביו והלך בדרכיו. או, בלשון אחרת, נתקיים כאן הפתגם הנובע ממקורות חז"ל: "מעשה אבות סימן לבנים". נביא כאן דוגמאות לדימיון שבין מעשי אסא לבין מעשי יהושפט. על אסא נאמר: "ויסר את מזבחות הנכר והבמות וישבר את המצבות ויגדע את האשרים" (דה"ב יד ב). ועל יהושפט נאמר: "ועוד הסיר את הבמות ואת האשרים מיהודה" (דה"ב יז ב). על אסא נאמר: "ותשקט הממלכה לפניו... כי הניח ה' לו" (דה"ב יד ד-ה). ועל יהושפט נאמר: "ותשקט מלכות יהושפט וינח לו אלהיו מסביב" (דה"ב כ ל). על אסא מסופר: "ויאמר ליהודה לדרוש את ה' אלהי אבותיכם ולעשות התורה והמצוה" (דה"ב יד ג). ועל יהושפט מסופר ששלח את שריו ללמד בערי יהודה (דה"ב יז ז): "וילמדו ביהודה ועמהם ספר תורת ה' ויסבו בכל ערי יהודה וילמדו בעם" (דה"ב יז ט). על אסא מסופר: "ויבן ערי מצורה ביהודה" (דה"ב יד ה). ועל יהושפט מסופר: "ויבן ביהודה בירניות וערי מסכנות" (דה"ב יז יב); "אשר נתן המלך בערי המבצר בכל יהודה" (דה"ב יז יט). על אסא מסופר: "ויהי לאסא חיל נשא צנה ורמח מיהודה שלש מאות אלף ומבנימין נושאי מגן ודרכי קשת מאתים ושמונים אלף כל אלה גיבורי חיל" (דה"ב יד ז). ועל יהושפט מסופר: "ומלאכה רבה הייתה לו בערי יהודה ואנשי מלחמה גיבורי חיל... ליהודה... גיבורי חיל שלוש מאות אלף... ועמי מאתיים ושמונים אלף... ומן בנימין גבור החיל אלידע ועמו נשקי קשת ומגן" (דה"ב יז יג-יז). אסא נלחם בפלישה של זרח הכושי ויהושפט נלחם בפלישה של "המון רב" ובהם "בני מואב ובני עמון". ושתי המלחמות דומות במקצת.

ולבסוף נעיר, **שעל שני המלכים – אסא ויהושפט – מסופרים מעשים שיש בהם מעין מדרש שמות**. על אסא מסופר שבסוף ימיו חלה ברגליו. סיפור זה כתוב גם בספר מלכים. אבל בעל דברי הימים מוסיף כאן סיפור לגנותו של אסא: "וגם בחליו לא דרש את ה' כי ברפאים" (דה"ב טז יב). יש כאן מעין מדרש השם 'אסא' שהוא דומה ל'אסיא' בארמית, שפירושו רופא. ועל יהושפט מסופר "ויעמד שופטים בארץ" (דה"ב יט ה) וכן הלאה. והפועל "שפט" והשם "משפט" חוזר בעניין זה פעמים רבות בפרשה הזאת שבדברי הימים (דה"ב יט ה-ח), וניכר הדבר שיש כאן מדרש השם "יהושפט".